

Om ändamålet med
Stockholms Befästande,

i anledning af Løjtnant J. Mankells skrift
i samma ämne,

af

Hugo Ruab.

STOCKHOLM.

HÖRBERGSKA BOKTRYCKERIET,
1860.

Stockholms befästade är en af de viktigaste frågor, som kunna undersökas och afhandlas. Till sin natur är denna fråga särdeles enkel och besvarades hufvudsaktligen redan, då Birger Jarl sade sig vilja "sätta en bom för Mälaren". På sednaste tiden har deremot en, förra året utkommen, skrift*) blifvit lofordad, i hvilken den tanken blifvit framställd, att göra Stockholm — vår yttersta förpost mot Ryssland — till ett stort befästadt armé-läger och till "samlings- och organiserings-platsen för hufvud-massan af svenska armén". Att bestrida denna villfarelse om ändamålet med Stockholms befästade, samt att visa, det intet stöd från andra länder kan hemtas för ett sådant ordnande af landets försvar, är ändamålet med efterföljande rader.

Det nya försvarssystemet i sammanhang med befästningskonstens utveckling.

Sedan förf. till redan nämnde skrift, i dess II:a kapitel, framställt befästningskonstens historiska utveckling, kommer han till den slutsatsen, att "strategerne, ingenjörerne och statsmännen", sedan de länge öfverlagt med hvarandra, funnit ett nytt

*) »Heilket bör ändamålet vara med Stockholms befästade? Några undersökningar, svenska folket tillagnade af J. Mankell, Löjtnant vid Kongl. Wernlands Regemente.» Stockholm 1859.

”Statsbefästningssystem” nödvändigt. Häruti hade desse herrar onekligen rätt, men, när förf. anser detta nya statsbefästningssystem bestå i städers förvandlande till stora befästade arméläger, kommer han helt och hållet ifrån ämnet och märker icke, huru han endast afhandlar en underafdelning af detta system, hvilken han kunde kallat stadsbefästningssystem, den nyare tidens befästningskonst eller någonting dylikt, som verkligen uttryckte, hvad han menar. Statsbefästningssystem — hvilket man snarare bör kalla: det system, enligt hvilket ett lands försvar blifvit uppgjort med hänseende till dess fasta platser — bestämmer antalet och läget af dessa fasta platser, det inflytande de skola hafva på landets försvar eller på anfall mot andra länder, samt, såsom en underafdelning, de befästningsformer, man skall begagna, såsom de lämpligaste. Endast denna sednare underafdelning har förf. behandlat, men dervid gifvit den ett namn, som är i högsta grad förvillande för begreppet.

Jag vill här i största korthet söka utveckla det nya statsbefästningssystem, till hvilket man numera nästan allmänt kommit.

De Napoleoniska krigen visade till fullo osäkerheten deraf, att vilja concentrera sin kraft vid gränsen, så snart det ej mer var fråga om endast några tusen man, som den anfallande och försvarande hade till sitt förfogande. Uti den nämnda skriften har äfven framhållits, huru Österrike, Preussen och Frankrike efter hvarandra blefvo slagna till jorden, sedan försvaret vid gränserna blifvit genombrutit. Orsaken dertill var, att uti landets inre ej någon punkt fanns, hvarifrån den försvarande armén oupphörligen kunde uppfriskas med öfvade och väl utrustade förstärkningar, med vapen och förnödenheter af alla slag, och genom hvilken armén — efter stora motgångar, och sedan fienden redan uttömt en del af sin kraft — kunde samlas och förstärka sig, för att åter uppträda på slagfältet och fästa segern vid sina fanor, under det att mindre corpser, tillsammans med Landstorm eller Uppbud af hvad namn, som helst, redan samlat

sig i fiendens flank och rygg för att afskära hans förbindelser. Orsaken låg deremot ingalunda, som förf. förmenar, uti hufvudstädernas fall derföre, att de voro hufvudstäder, hvilket bäst bevisas deraf, att i Preussen och Österrike kampen ingalunda slutade genom hufvudstädernas intagande, utan genom arméernas totala nederlag och oförmåga att åter kunna samla sig till ett kraftigt motstånd. Till och med i Frankrike afgjorde ej endast hufvudstadens fall utan framför allt arméns oförmåga att *striden* uppträda i öppna fältet mot fiendens, tillsammans med det missnöje mot kejsarens omättligen begär efter krig, som börjat blifva allmänt.

Dessa hufvudstäder — Berlin, Wien och Paris — hade dock, genom sina lägen, verkligen kunnat vara sådana punkter, som, befästade och ordnade till rymliga och väl försedde vapenplatser, gifvit de försvarande arméerna tillfälle att samla och förstärka sig, för att sedan ånyo upptaga kampen. Hade deremot Wien och Berlin legat vid Rhenfloden och varit befästade i hvilken skala som helst — deras egenskap af hufvudstäder tillsammans med de kolossalaste befästningar, hade svårigen hindrat deras fall, utan endast bidragit att så mycket hastigare afgöra Österrikes och Preussens öde. Hade Paris 1814 och 15 legat vid gränsen och haft hvilka befästningar, som helst; det hade ej hindrat landets intagande.

På gränsen är den anfallandes kraft störst, och der har han lättast att draga till sig förstärkningar. Der är deremot den försvarandes kraft mindre, än uti det inre af landet, emedan han vid gränsen är längre från sina förstärkningar och förnödenheter. Den anfallande måste alltså anse som sin största fördel, om han redan vid gränsen, med oförsvagade krafter, kan angripa och förgöra den försvarandes hufvudkrafter, ty sedan ligger hela landet öppet för honom. Men hvad, som sålunda är förmånligast för den anfallande, måste väl äfven vara

det ofördelaktigaste för den försvarande, omedan dessa båda endast vinna fördelar på hvarandras bekostnad.

Således bör försvararen ej koncentrera sin kraft vid gränsen, ej, såsom regel, der söka utkämpa den afgörande striden, utan han bör först och främst hafva en säker och skyddad punkt i landets inre, hvarifrån förstärkningar och förnödenheter af alla slag ständigt kunna tillföras honom; han bör sedan, med all kraft, söka uppehålla fienden och tillfoga honom möjligast största skada, söka afskära hans förbindelser m. m. Derigenom skall fiendens styrka under framryckandet aftaga, under det den egna kraften och styrkan tillväxer i samma mån, man kommer källorna för sina förnödenheter och förstärkingar närmare.

Vill man nämna detta försvar vid namn, så är detta namn *Centralförsvar*, och centralförsvaret är i det närmaste liktydigt med det nya Statsbefästningssystem, som blifvit antaget af nutidens "strateger, ingenjörer och statsmän".

Till centralförsvar hör, att det i landets inre finnes en centralpunkt för försvaret, hvarest landets militär-förråder äro samlade, hvarest manskap kan sammandragas, öfvas och utrustas m. m. sådant; men till centralförsvar hör ej, att, vid krigets utbrott, alla trupper begifva sig till denna centralpunkt, för att derifrån ledas mot fienden. Tvärtom: den försvarande skall genast träda emot honom med de trupper, som äro närmast till hands, söka uppehålla, försvaga och om möjligt förgöra honom, under det att öfriga trupper — allt efter den väg, de hafva att tillryggalägga, eller den författning till strid, i hvilken de äro — samla sig i fiendens flank och rygg, till afskärande af hans förbindelser, eller ock mellan den försvarande armén och centralpunkten, vid denna punkt eller på sidan om densamma, för att sedan stöta till den försvarande armén och gifva den öfvervigt öfver fiendens. Denna centralpunkt kan äfven någon gång komma att tjena till stödjepunkt för åter-samlandet af en slagen och upplöst armé.

Men om det är meningen att göra fienden kraftigt motstånd från första stund, han sätter sin fot inom rikets landmären, så är det angeläget, att på förhand göra sig reda för, hvarest han säkrast kan vara att vänta, på hvilka vägar, han lättast och med största fördel bör kunna framtränga, och hvilka af naturen äro angifna, såsom hans bestämda *operationsvägar* till det inre af landet, till centralpunkten för dess försvar. På dessa operationsvägar bör man bereda sig tillfälle, att så länge som möjligt uppehålla honom, för att skaffa egna trupper tid och rum att samla sig. Härtill äro befästningar det tjenligaste medlet, och det nya statsbefästningssystemet innefattar äfven uti sig, att ordna fästningarnes förhållande till hvarandra och framför allt till landets centralpunkt och naturliga operationsvägar.

Om man gör sig möda att kasta en granskande blick på de europeiska staternas nya statsbefästningssystem, så finner man, huru detta öfverallt är liktydigt med centralförsvar, huru detta — om än något olika efter de olika ländernas läge och skaplynne — dock öfverallt har samma grundtanke, samt huru man, efter denna samma grundtanke, öfverallt af nytt och gammalt sätter — eller redan satt — ihop något helt.

I *Preussen* göres för närvarande *Spandau* till en fästning af första ordningen, i denna benämningens hela betydelse, afsedd att i sig innesluta alla *Preussens* förnämsta militärförråder och verkstäder, såsom kanongjuteri, gevärs- och ammunitions-fabriker m. m. Utom *Spandau* finnes i landets inre det starkt befästade *Magdeburg*, hvarigenom man velat bereda sig en så mycket säkrare och kraftigare verkän af centralförsvaret. Men fullkomligt i detta centralförsvars anda eller, hvad som är det samma, enligt det nya statsbefästningssystemet, har *Preussen* anlagt nya fästningar eller förstorat sådane, som äro belägna på de stora operationsvägarne till landets inre. Så *Königsberg*, *Boyen*, *Posen* m. fl. mot *Ryssland*; *Schweidnitz*, *Erfurth* m. fl. mot *Österrike*; *Stettin*, *Stralsund* och andra mot *Östersjön* och

en härifrån möjligen kommande fiende, samt *Coblenz* och *Cöln* m. fl. mot Frankrike. *Coblenz* och *Cöln* äro hvardera beräknade för en styrka af 15 högst 20,000 man, och en fransysk armé torde dock draga i betänkande att förbigå dem, för att genast rigta ett kraftigt slag mot landets inre. Den måste antingen genom belägring taga en af dem eller ock qvarlemna starka cerneringscorpser. I hvilket fall som helst hafva dessa fästningar åstadkommit ett uppehåll i fiendens framryckande eller ett betydligt försvagande af hans krafter. De hafva derigenom äfven nöjaktigt löst en del af den uppgift, som är dem anvisad i centralförsvaret, och till hvilken ytterligare hör, att i fiendens rygg bilda stödjepunkter för mindre corpser, hvilka vid hans framryckande skola afbryta hans förbindelser och afskära hans reträtllinic. Att de — likasom *Mainz* — i första rummet äro afsedde att försvara öfvergångarne öfver Rhen, samt på samma gång att tjena till offensiva punkter mot Frankrike — liksom *Königsberg* och *Bojen* mot Ryssland — torde knappast behöfva omnämnas, men i dessa sina förhållanden stå de ingalunda i strid med centralförsvaret.

Äfven *Österrike* har antagit centralförsvaret. Må vara, att Wiens svaga befästningar nyligen blifvit slojade; detta inverkar dock för ingen del ofördelaktigt på detta försvar, emedan *Österrike* ganska väl känner och vet, att centralpunkten därför ingalunda ligger i Wien, utan vid fästningarna *Raab*, *Ofen* och *Komorn*, hvilken sednare isynnerhet är en fästning af första ordningen, som uti sig upptager *Österrikes* förnämsta militärförråder och etablissementer. För att härstädes kunna hoga dessa i så mycket större skala, har staten inköpt och afhyst hela den inom *Komorns* befästningar belägna staden — en stad, som hade 16,000 innevånare. *Österrikes* öfriga befästningar afse, att uppehålla fienden på de stora operationsvägarne till landets inre, att nedhålla upprorsandan hos underkufvade provinser, samt att tjena till operationsbaser för offensiva företag. Så

Krakau m. fl. mot Ryssland, *Belgrad* m. fl. mot Turkiet, fästningsfyrcanten vid *Mincio* och *Adige* mot Italien, *Rastadt*, *Ulm*, *Linz* m. fl. mot Frankrike, samt *Prag* m. fl. mot Preussen.

Frankrike behöfver knappast omnämnas, emedan hvar och en vet, att — med *Paris'* befästade i den stora skala, man derfor antagit — centralförsvaret äfven der blifvit hylladt. Fullkomligt i detta försvars anda, och för att höja dess kraft, har lägret vid *Chalons* blifvit anlagdt, för att mota en, på de stora operationsvägarne från Tyskland eller Belgien kommande, fiende, som öfverväldigat eller förbigått gränsfästningarne på dessa vägar.

I afseende på Frankrike och *Paris'* befästade säger förf. till den omnämnda skriften (sid. 30), att *Paris'* omfattning ($5\frac{1}{2}$ svenska mil) är så stor, att den ej af millioner verksamt kan inneslutas, hvarföre en sida alltid måste vara fri för förstärkningar och tillförsel af lifsmedel, samt slutar nämnda sida med de kursiverade orden: "Frankrike är genom befästandet af *Paris* ointagligt." Dessa yttranden må reduceras derhän, att Frankrike genom befästandet af *Paris* vunnit ofantligt i inre försvarskraft. Men uttömmes Frankrike, som 1812 och 13, sina krafter, och finner det förenade Europa nödvändigt, att åter slå dess magt till jorden, så kan detta ske än i dag, fast kanhända med uppbudande af ännu större krafter än 1814 och 15. Och detta oakadt *Paris'* befästade, ty till att verksamt innesluta denna stad på en linie af $7\frac{1}{2}$ svenska mil — 90,000 steg å 6 quarters längd — äro ej millioner otillräckliga, utan en half million eller 500,000 man mer än tillräckliga, ty deraf kan bildas en omslutningslinie på dessa $7\frac{1}{2}$ mil af ungefär 6 man på hvarje steg eller med större djup, än Fransmän och Sardinare, och mycket större än, Österrikarne stredo vid *Solferino* — och dock åtgå, i förhållande till den utsträckning, de hafva att intaga, långt mindre trupper att verksamt innesluta en fästning af detta omfång, än till utkämpadet af en drabb-

ning. Om derföre, som redan nämndt, Frankrike uttömmar sina tillgångar — som 1812 och 13 —, om hela Europa — som 1813, 14 och 15 — drager i härnad deremot, om Frankrikes sista armé spränges af de inträngande massorna, och om då denna försprängda armé kastar sig in i Paris, för att med detta stå eller falla, så bör dess öde snart vara afgjordt, ty Europa kan föra 500,000 man till Paris, hvilka då vore mer än tillräckliga att innesluta och inom kort tid taga denna stad.

Dessa betraktelser äro endast för att söka visa, att ingenting finnes så stort, så fullkomligt, att man ej kan önska det ännu bättre, d. v. s. att i krigskonst, statsbefästningssystem, befästningskonst eller hvad det vara må, finnes ingenting *absolut*; allt är och blir dock endast *relativt*. Härvid kvarstår dock alltid den åsigten oförändrad, att Paris, befästadt som centralpunkt för Frankrikes försvar, äfven på detta utöfvar ett fördelaktigt inflytande.

Äfven i *Belgien* har man hyllat centralförsvaret. I dess anda blef först fästningen vid *Gent* anlagd och skulle utgöra en tryggad samlingsplats för landets militärförråder. I sednaste tider har man dock funnit *Antwerpen* dertill lämpligare. Detta är mera undandraget Frankrike — Belgiens farligaste granne —, som på de stora operationsvägarne, som leda dit, måste passera fästningarne *Tournay*, *Mons*, *Namur* m. fl. Antwerpen har äfven ett särdeles gynnsamt läge, med sin rygg fredad, och förbindelsen med hafvet öppen. Vid dess utvidgande har en offensiv emot Holland ej varit helt och hållet lemnad ur sigte.

Ryssland eger, utan vidlyftiga befästningar i sitt inre — hvarvid dock bör erinras om de på sednare tider i stor skala anlagda vid *Kiew* — endast genom sin vidd och sin trygga rygg det bästa försvar. Må en fiende intränga 100 à 150 mil i landet — ännu återstå 100 à 150 mil, hvarifrån Ryssland framkallar sina härar och förnödenheter. Ryssland känner detta försvar sedan 1812 och känner sig starkt i förlitande härpå,

men det undgick ej Ryssland då, och har ännu mindre undgått det nu, sedan 1830 och 31 års revolution i Polen gifvit det en påminnelse derom, att dess fara kunde hafva varit mycket större, om Napoleon utropat ett fritt konungarrike Polen, derstädes kvarblifvit till 1813, samt först då framvältrat sina massor mot Ryssland, sedan han i Polen beredt sig en säker operationsbas och af landets innevånare en pålitlig reserv för sin armé. Det är derföre, som Ryssland här anlagt sina största och starkaste fästningar på den farligaste operationsvägen till landets inre, samt på den säkraste och bästa mot Tyskland och det öfriga Europa.

Hvad *England* beträffar, så hafva dess egendomliga läge och dess hitintills obestridda herravälde på hafvet gjort landet sjelf till centralpunkten för försvaret, hvilket nästan uteslutande lemnats åt de flytande befästningarne — flottan. Derföre hafva äfven Englands fästningar och depoter blifvit anlagde vid kusten, för att förse flottan med hvad, som kan vara nödvändigt. Men på sednare tider har man till och med i England funnit ett centralförsvär för sjelfva landet behöfligt ja man har på det högsta beklagat frånvaron deraf. Sedan Hertigen af Wellington först väckte denna fråga, har man derföre nedsatt flera komitéer, som för detta centralförsvär utarbetat planer och förslager.

Må denna korta framställning af andra länders statsbefästningssystem vara nog för att visa, att de hafva ansett det nya statsbefästningssystemet liktydigt med centralförsvär, samt för att häntyda på, att hvad vi redan gjort och hålla på att göra står i full öfverensstämmelse dermed.

Centralförsvarets beskaffenhet och betydelse för Sverige.

Uti föregående kapitel har blifvit visadt, huru det nya statsbefästningssystem, man i andra länder följt, är liktydigt med centralförsvaret. Äfven i Sverige — och förr, än i andra länder — har man kommit till klar insigt, att detta är den enda, sanna grunden för landets försvar, fastän Sverige, som åtnjutit fördelen af en nära 50-årig fred, icke blifvit manadt att så hastigt genomföra det.

Fästningen *Carlsborg* har i landets inre blifvit anlagd för att vapen och förnödenheter af alla slag här skola hållas arméén och dess förstärkningar tillhanda, att dessa förstärkningar — i synnerhet från rikets vestra provinser — här skola kunna samlas, öfvas och utrustas, för att sedan stöta till den activa arméén. Härifrån är meningen, att materiella krafter för ett hårdnackadt försvar skola utgå, och härifrån kunna förnödenheter och förstärkningar tillföras arméén, *den må befinna sig nästan hvar som helst*. Att Carlsborgs läge härtill är särdeles tjenligt, behöfver ej bevisas. Omgifvet, som det är, af fruktbara och folkrika provinser, äro dess förbindelser, med Wester- och Östergöthland, Småland, Nerike, Dalsland, Bohus Län, Halland, Wermland, Westmanland, Södermanland, Upland m. fl. provinser, underlättade genom kanalen, sjöarne Wenern, Wettern, jernvägen genom Westergöthland och Nerike till Hjelmaren och Mälaren och jernvägen från Skåne genom Småland. Dertill kommer dess grannskap och troligen snara jernvägsförbindelse med Norge. Att Svenska arméén, om den

nödgas gå tillbaka, verkligen skulle komma till Carlsborg under ett krig — hvilket många tyckas förutsätta såsom hörande till centralförsvaret — kan endast komma i fråga, om fiendens hufvud-armé verkligen skulle belägra denna fästning. Men äfven i detta fall kommer svenska arméen ej att söka skydd inom Carlsborgs murar, till hvars försvar 6000 man, hvaraf en stor del beväring, äro tillräckliga. Den kommer fastmer, att i närheten af Carlsborg operera i den belägrande arméens flank och rygg och på detta sätt tvinga den att uppgifva sitt förehafvande och att söka återvända till sitt land igen. Härtill är terrängen på flera mil omkring Carlsborg särdeles tjentlig, hvarjemte dess läge erbjuder till och med en, i den belägrandes rygg opererande, armé förbindelse med nämnde fästning. Få punkter — om ens någon — torde således kunna uppletas, hvilka, oafsedt dess lätthet och billighet att befästa — beläget på en utskjutande udde i Wättern och på 3:ne sidor omgifvet af vatten — äro så egnade till centralpunkt för landets försvar, som Carlsborg.

Men till centralförsvaret hörer äfven, att med största kraft söka uppehålla fienden på de stora operationsvägar, som leda till landets inre, och detta ej allenast genom att träda emot honom på dessa, utan synnerligen genom att anfalla hans förbindelser och på detta sätt ständigt stå hotande och förstörande i hans flank och rygg. Men för att gifva motståndet på dessa operationsvägar nödig kraft, är angeläget, att, der sådant kan vara nödvändigt, anlägga befästningar.

De stora operationsvägar, som leda till landets inre — om endast ett anfall från Ryssland förutsättes — gå genom Östergöthland eller längs Mälarens eller Hjelmarens norra och södra stränder. På dessa skulle således befästningar anläggas, om sådana till fiendens uppehållande eller försvagande derstädes kunna anses nödvändiga.

Hvad den första operationsvägen beträffar, skulle en befästning på denna ingalunda hindra fienden att våldgästa i Östergöthland eller särdeles fördröja hans framträngande — äfven om den dervid kunde vara af nytta — hvaremot stora årliga kostnader genom underhållet af en garnison derstädes skulle uppstå. Men ännu en omständighet — den viktigaste — är att Carlsborg genom sitt utmärkta läge gör hvarje permanent befästning på denna operationsväg umbärlig.

Skulle fienden intränga genom Östergöthland med sin hufvudstyrka, för att antingen framtränga till Carlsborg, belägra och taga denna fästning, eller — som jag hört någon säga — gå till Askersund, för att härifrån, som från en centralpunkt uti landet, utföra sina eröfringar; så kan i båda fallen, utan någon befästning på denna väg, centralförsvaret göra hela sin kraft gällande.

Skulle fienden vilja belägra Carlsborg, så kan detta med 6000 mans besättning, som redan är nämndt, uthärda denna belägring. Under tiden deremot samlade sig en armé vid Örebro och en armé vid eller söder om Jönköping. Dessa båda arméer sökte sedan genom Nerike och Östergöthland att afskära fiendens förhindelse och att förena sig vid Askersund eller någon annan punkt på hans reträttväg. De kunde äfven af omständigheterna finna sig föranlättna att rigta sina anfall mot sjelfva den belägrande arméns flank och rygg. I hvilket fall som helst tvingades fienden ovilkorligen att antråda återtåget och förmodligen att söka helt och hållet kunna lemna landet.

Skulle fienden endast vilja framtränga till Askersund för att härifrån utföra sina eröfringsföretag, så samlade sig norra arméen vid Arboga eller på Mälarens norra strand, samt sökte sedan, tillika med södra arméen, som samlade sig å förut angifvet ställe, att afskära hans reträttnie och förena sig någonstädes i Östergöthland. För fienden blefve härigenom samma nödvändighet gällande, som i förra fallet.

Vid dessa båda fall har blifvit förutsatt, att fienden verkligen kunde framtränga så långt, han ville; men detta torde dock i de aldra flesta fall ej blifva möjligt för honom. Först och främst fordras en sådan mängd dragare och fordon för transporten af en så stor tross, som den fienden måste taga med sig, och för medförandet af den mängd lifsmedel, som för honom vore nödvändig, att han omöjligen i Östergöthland skulle finna dessa. Men för det andra vidtager centralförsvarets verksamhet redan från första stund, fienden landsätter sin armé, derigenom, att en armé-corps kunde samlas i Kolmården och en annan i Norra Tjust, för att genast vid hans första framträngande kasta sig öfver och afskära hans förbindelser.

Sålunda torde ringa fara för oss vara förenad med en fiendtlig armés framryckande genom Östergöthland, och derföre hvarje permanent befästning på denna operationsväg icke vara nödvändig *).

Vid den eller de 2:ne andra stora operationsvägarne till landets inre — längs Mälarens och Hjelmarens norra och södra stränder — framställer sig genast det förhållandet, att, om Stockholm är obefästadt, och fienden genast gör sig till herre deraf — hvilket han ej heller torde underlåta — och han sedan i nämnda sjöar inför sin skärgårdsflotta, så underlättas härigenom på det högsta hans framträngande i landets inre. Han skulle då redan från början till en del splittra landets försvar och förlama dess kraft, samt framförallt förkorta sin egen operationslinie med väglängden från Stockholm till Örebro, då han, genom herraväldet på Mälaren och Hjelmaren, så till sägandes, kunde förlägga sin operationsbas nästan midt in i landet. Dessa omständigheter äro skäl nog för Stockholms befästande, då man belänker, att fiendens inträngande så djupt i landet och besättandet af hela Mälaredelen skulle kunna ega

*) Detta utesluter naturligtvis ej försvarets understödande genom fästbefästningar, hvar och så ofta terräng och tillfälle dertill finnas inbjudande.

rum, innan centralförsvaret ännu hunnit utveckla hela sin kraft. Och denna kraft skulle sedermera finna så mycket större svårigheter att rätt göra sig gällande i den mån, fienden tagit de båda nämnde sjöarnes stränder i besittning, samt försäkrat sig om fri kommunikation emellan dem och om starka stöddepunkter för sina företag.

Det är derföre fullkomligt i centralförsvarets grundtanka och i närmaste, innerligaste sammanhang med detta, att vid Stockholm anlägga sådana befästningar, som med de trupper och den beväring, hvilka ständigt kunna vara att der påräkna, skydda det för ett öfverfall, tvinga fienden till en första halt eller till splittrande af sina krafter, hindra honom att i Mälaren införa en skärgårdsflotta, samt derigenom gifva egna trupper tid att — med bibehållen öppen kommunikation öfver nämnde sjö — samla sig, för att sedan rycka emot honom och jaga honom ur landet eller åtminstone göra honom hvarje tumsbredd deraf stridig.

För hvar och en måste det, vid närmare eftertanka, vara tydligt, att ett omätligt värde af Stockholms befästande ligger deruti, att vi ej, vid hvarje hotande moln på den politiska horisonten, behöfva hafva vår öfver hela landet spridda armé på krigsfot eller med stora kostnader draga den tillsammans, utan temligen lugnt kunna afbida hvad, som komma skall; ty, om Stockholm ej är befästadt, måste vi söka genom samlande af trupper derstädes göra honom fördelarne af dess egande stridiga eller ock från början vara beredde på att lemna hela Mälaredalen till pris, till hvilken sednare åtgärd väl endast den mest befällande nödvändighet kunde föranleda. I hvilket af dessa båda fall som helst, stå de kostnader och förluster, som vi då vid krigets utbrott skulle få vidkännas, ej på minsta vis i något förhållande till de få millioner, som åtgå till Stockholms befästande för den mindre truppstyrka, som ständigt kan vara att der påräkna.

Häri genomsyns tydligt det nära sammanhang med cen-

tralförsvaret, som Stockholms befästade bör hafva, och den vigt, det för detsamma eger, men centralförsvaret kan utan Stockholms befästade göra sig gällande, fast ej med samma kraft och, som förut visadt, endast med uppoffringar, som med kostnaderna för detta befästade för en mindre truppstyrka ej stå i något ens jmförligt förhållande.

Ju mera derföre centralförsvaret tages i betraktande, ju mera framstår vigten af Stockholms befästade för detta, ty, om centralförsvaret än förutsätter, att den försvarande arméns styrka och kraft skall växa, ju närmare den kan sätta sig i förbindelse med källorna för försvaret, ju mera tid den erhåller att draga till sig förstärkningar, och att fiendens i ännu större grad skall aftaga, så är detta endast möjligt genom det envisa motstånd och de oupphörliga anfall, för hvilka fienden under framryckandet på dessa vägar är utsatt. De farligaste af dessa vägar för oss äro de längs Mälaren och Hjelmaren, om fienden har herraväldet öfver dessa sjöar, hvartill åter egandet af Stockholm är för honom nödvändigt, och derföre måste detta egande äfven vara af aldra största vigt för honom. Men på samma gång måste det vara af aldra största vigt för oss sjelfve, att härifrån förhindra honom. Då vi ej kunna hafva en armé, jemnstor med fiendens, församlad vid Stockholm, emedan det — om det än vore möjligt att åstadkomma — dock inom kort skulle ruinera landet, *så måste Stockholm omgifvas med sådana befästningar, som, med de trupper, som ständigt der kunna vara att tillgå, skydda det för ett öfverfall, tvinga fienden till en första halt och för honom spärra tillgången till Mälaren.*

Befästningskonstens uppgift är äfven att spara trupper, att göra det möjligt för en mindre styrka att på någon viss punkt med framgång bekämpa fiendens mångdubbla, under det att härigenom så mycket mera trupper göras disponibla för fältarmén till sjelfva landets försvar — vare sig att hindra hans fram-

trängande i detta eller att genom anfall i hans flank och rygg — det farligaste för en belägrande — komma denna punkt till understöd, om fienden med sin hufvudstyrka skulle anfalla den. Att genom befästningskonsten sätta en ringa styrka i tillfälle att med framgång uppträda mot en större, och att göra så mycket trupper, som möjligt, disponibla för användandet i öppna fältet, samt att ej genom befästningskonsten *binda*, utan *frigöra* sina krafter — hörer framför allt annat till de tydligaste axiomer, som krigskonsten ännu framställt.

Af Stockholms befästande följer äfven, som en nödvändighet, anläggandet af befästningar och förberedandet af spärrningar vid Södertelje kanal, för att derstädes hindra fiendens inseglande i Mälaren. Orsakerna härtill torde väl ej behöfva framhållas efter hvad redan blifvit sagdt.

Men ännu ett skäl för Stockholms befästande, som här ej blifvit omnämndt, är, att Ryssland kan öfverrumpla och taga det, för att sedan genom sin hotande ställning derstädes tvinga oss till avslutande af fördrag i dess intresse, till afträdande af hamnar eller mindre landsträckor m. m. sådant. *Äfven af denna orsak bör Stockholm omgifvas med sådana befästningar, som med de trupper der ständigt kunna vara att tillgå, skydda det för ett öfverfall och sätta en bom för Mälaren.*

Med resultatet af detta kapitel öfverensstämmer äfven författarens till den redan omnämnda skriften yttrande (sid. 77); då han säger: "*Det är denna stora fara att blifva öfverrumplad och förstörd, i hvilken hufvudstaden ständigt svärfvar tillfölje af sitt läge vid landets östra kust, som för närvarande gör dess befästande nödvändigt; något annat medel att förekomma en sådan katastrof, som hufvudstadens förstöring, hvilken utan tvifvel skulle inverka i högsta grad förlamande på hela det öfriga försvaret, finnes icke.*"

Kan Stockholms befästade göra Centralförsvaret obehöfligt?

Sedan ändamålet med Stockholms befästade eller nödvändigheten deraf, efter centralförsvarets grundtänka, blifvit utvecklade, måste förestående fråga förekomma i högsta grad inkonsekvent. Jag får därför på förhand förklara, att en sådan tanke aldrig uppstått hos mig, utan att frågan endast härleder sig från öferskriften af ett kapitel i den redan omnämnda skriften.

Sedan förf. i ett föregående kapitel frambållit centralförsvarets beskaffenhet, betydelse och värde för Sverige, förklarar han i början af detta, att centralförsvaret är *för närvarande det enda*, som med hopp om framgång kan användas vid försvaret af fäderneslandets sjelfständighet mot Ryssland, och säger vidare, att det ej är det företrädesvis väljbara bland flera andra, utan det enda *möjliga*, samt att denna dess exklusivitet har sin grund i vissa förhållanden, hvilkas riktighet ej kan jäfvas. Förf. säger dessutom, att de ryska stridskrafterna alltid äro så betydliga, att de ej medgifva vår armé någon utsigt att kunna våga en batalj vid gränsen, utan att utsätta sig för ett säkert nederlag, samt tillägger: "må den som kan, söka förneka detta." Här-efter följer i författarens framställning, att vi måste tillgripa centralförsvaret, att detta försvars inre nödvändighet är klar, men att vi äfven böra bereda oss på de uppoffringar, detta medför. Förf. skildrar sedan dessa, som naturligtvis bestå i utsu-

gandet af de landsträckor, som fienden besätter, i det ofördelaktiga läge, i hvilket armén eller åtskilliga dess delar kunna komma, samt i den moraliska inverkan, som återtagaget skall hafva på armén och folket. Förf. går här ännu längre och antager Stockholm och Mälaredalen i fiendens våld, hvilket antagande med en del af de uppoffringar, som deraf anses följa, dock böra utgå, om Stochholm verkligen enligt centralförsvarets grundtanka befästas, och Mälaren derigenom för fienden spärras. Så långt äro författarens åsigter antagliga, men nu kommer orsaken till den framkastade frågan, till öfverskriften af detta kapitel, när förf. vidare (sid. 85) uppgifver, att krigsvetenskapen verkligen funnit ett medel, hvarigenom dessa centralförsvarets uppoffringar och olägenheter kunna undvikas, och när han kallar detta medel *befästningskonsten*, samt säger, att man härtill skulle behöfva en fästning för en armé med den form, som den moderna befästningskonsten för detta ändamål använder, eller ett permanent befästadt armé-läger. Förf. söker vidare bevisa, att Stockholm är landets nyckel, samt att fienden ej kan intränga i landet utan dess egande, hvarföre detta i främsta rummet skulle vara lämpligt för anläggandet af ett befästadt armé-läger, der armén kunde qvarstanna vid gränsen, utan att behöfva våga en slagtning. Författaren vill äfven framhålla Stockholms betydelse för landet, som hufvudstad, och nödvändigheten att derföre befästa det, samt skildrar i hjerta färger olägenheten af att öfverlemna denna landets största stad i fiendens händer. Med omnämmandet af härarnes ständigt växande storlek och nödvändigheten för oss, att i vidsträckt mått använda beväringssystemet, anser förf. härtill nödvändigt, att hafva en vapenplats, der samlingen och organiseringen af våra krafter kan försiggå, och anser Stockholm härtill lämpligast, om man vill undvika centralförsvarets stora uppoffringar, och kommer till följande slutledning: "Sammanfatta vi nu det of-

"vanstående, så finna vi ändamålet med Stockholms befestande
 "böra vara: att *betrygga rikets hjerta, hufvudstaden, och der-*
 "*städes förskaffa arméns hufvudmassa en säker samlings- och*
 "*organiserings-plats vid en strategiskt välbelägen punkt, der*
 "*den kan bibehålla sig vid gränsen och försvara sig mot en*
 "*minst dubbelt öfverlägsen fiende, som icke kan förbigå den,*
 "*tillfölje hvaraf det i många hänseenden så ofördelaktiga*
 "*återtåget till det inre af landet undvikas, utan att man be-*
 "*höfver våga en slagting.* Frågas nu vidare: hvad är sedan
 "meningen med detta stillastående vid gränsen? Huru länge
 "skall det räcka, och hvilken hållbarhet bör till följe deraf be-
 "fästningarne innehafva?" Förf. söker besvara dessa af honom
 framkastade frågor och antager dervid, som förut bevisadt, att be-
 fästningskonstens allmänna uppgift vore, att *så länge* skaffa den
 svagare skydd emot den starkare, till dess ett för den förre
 fördelaktigt omslag i händelsernas gång kunde inträffa, samt
 säger: "om en rysk armé landstiger i Sverige, samt tvingas att
 "stanna vid Stockholm, så kan naturligtvis icke meningen vara,
 "att den der i evighet skall kvarstå, utan att den förr eller sed-
 "nare återigen skall begifva sig sin väg. Det omslag vi vänta,
 "yttrar sig följaktligen på så sätt, att den fiendtliga hären åter-
 "vändes till moderlandet." Förf. säger vidare, att detta omslag
 alltid måste ske vid vinterns annalkande, om vi sjelfve ej förr
 varit nog starka att fördrifva fienden eller fått fremmande hjälp;
 samt tillägger: "Sådana äro de former, under hvilka det vän-
 "tade omslaget kan försiggå. Alla förutsätta dock, att den
 "svenska hären en *längre* tid skall kunna bibehålla sig vid
 "Stockholm, i värsta fallet från våren till vinterns inbrott, d.
 "v. s. öfver ett halft år."

Jag har trott mig böra göra förestående utdrag ur den re-
 dan nämnda skriften, för att verkligen kunna besvara den fråga,
 som utgör öfverskriften till detta kapitel.

Onekligen är det en sanning, att om Stockholms förvandlande till ett stort permanent befästadt armé-läger skulle kunna göra centralförsvarets nödvändiga uppoffringar obehöfliga, så vore skäl att dertill använda särdeles betydliga medel. Men det är detta, som skall bevisas vara omöjligt.

Vid granskningen af förestående utdrag framgår klart, att, om de uppoffringar, centralförsvaret medför, äro mindre än de, som Stockholms befästade till ett stort armé-läger skulle medföra, samt, om detta armé-läger på inlet sätt hvarken kan trygga Stockholms eller landets försvar vid ett eröfringsförsök från Ryssland, utan fastmer är i högsta grad vådligt för detta försvar, så är frågan: "kan Stockholms befästade göra centralförsvaret obehöfligt," icke allenast med *Nej* besvarad, utan äfven tillräckliga skäl för detta *Nej* afgifna. Då jag måste vara af olika tanka med den flera gånger nämnde förl., skall jag derföre här söka framställa tillräckliga skäl för detta *Nej*.

Af armé-läger — fullbordade eller föreslagne — äro de vid *Paris* och *Antwerpen*, samt vid *Peschiera*, *Verona*, *Krakau* och *Königsberg* bland de förnämsta. Meningen med de 2:ne förstnämnde är verkligen, att i nödens högsta stund här kunna upptaga och gifva skydd åt en slagen armé, för att, genom dess organiserande och förstärkande möjligen sätta den i tillfälle, att återupptaga kampen och drifva fienden ur landet. Om man någonsin kan tala om länders tyngdpunkter, så kunde man verkligen säga, att i båda dessa fästningar låge Frankrikes och Belgiens. Deras intagande, med landets armé inom deras murar, måste verka i högsta grad förlamande, för att ej säga, helt och hållet nedslående på försvaret. Men jag tror ej, att någon ännu verkligen velat påstå, att detta förhållande är fördelaktigt. Det är sannt, att dessa fästningar i de aldra flesta fall komma att utöfva det bästa inflytande på landets försvar, men det är icke mindre sannt, att de äro alltför ömtåliga punkter i detta

försvar, om kampen antager karakteren af en strid om de nämnde ländernas politiska tillvaro. Och det oaktadt förutsätter dessa punkters fall, att centralförsvaret med dess kraft och dess uppoffringar måste hafva föregått, och att dessa punkters styrka till stor del varit beroende deraf. I det ofördelaktigaste fallet — att arméerna måste söka skydd vid dessa — framställer sig det förhållandet, att nästan hela landets kraft redan kan hafva blifvit tagen i anspråk till hindrande af fiendens framträngande och till dessa punkters försvar, samt att den anfallande armén redan lidit betydligt under sitt inträngande i landet. Alltså har man i dessa båda länder — de enda, i hvilka så ömtåliga punkter finnas, för att ej tala om det nästan utom Europa liggande Turkiet, med hvars dödsryckningar vi dock ej vilja jemföra vår lifskraft — ansett nödvändigt, att, innan fienden anländer till dem, centralförsvarets kraft redan skall hafva gjort sig gällande, och ej ansett sig kunna undvika centralförsvarets nödvändiga uppoffringar. Någon likhet mellan dessa och Stockholm kan sålunda omöjligen uppletas, utan tvertom den största motsats. Om Stockholm omgifves med ett stort permanent befästadt arméläger, skulle den svenska armé, som nödgas draga sig tillbaka mot landets inre, nödvändigt lemna Stockholm — om den ej med detta vore tagen, det sannolikaste, — för att sedan knappast veta hvart den skulle vända sig för att få stöd och hjälp. Deremot skulle de franska och belgiska arméerna, om de nödgas draga sig tillbaka, göra detta under visshet, att sätta sig i närmare förbindelse med punkter, hvarest de finna allt — förstärkningar, krigsförnödenheter, stöd för sina rörelser och i nödfall en tillflyktsort. Skillnaden mellan dessa förhållanden ligger klar: då den svenska arméns samlande och förtviflade kamp i det föreslagna armélägrät kring Stockholm är detsamma, som en passionerad spelares förvillelse, som sätter heder, förmögenhet, *sitt vara eller icke vara* på ett

enda kort, för att endast ropa: "va la banque", och öfverlemnade afgörandet åt slumpen; så är förhållandet med franska och holländska arméerna raka motsatsen, och — om detta förhållande kan liknas vid en spelares — spelar denne åtminstone icke hazard, utan något annat spel, samt söker med största omtänka spara sina bästa trumf, för att omsider med dem gifva spelet en förmånlig vändning.

Peschiera och *Verona* utgjorde före den sista freden, tillika med *Mantua* och *Legnago*, på samma gång ett starkt hinder till Österrikiska kejsardömets inre på operationsvägen från Italien och ett centralförsvär för Österrikes italienska besittningar. För närvarande hafva de den första betydelsen och äro dessutom en ständigt hotelse mot Italien. Men hvad kostar ej denna hotelse Österrike så väl genom dessa fästningars och armélägers underhåll och förbättrande, som genom den armé, som det, i synnerhet vid politiska förvecklingar, här måste hålla samlad? Måne ej dessa kostnader äro så stora, att Österrike — om det uppgåfve tanken på Lombardiets återeröfrande — gerna skulle vara utaf med dessa arméläger eller åtminstone önska sig dem förlagde närmare centralpunkten för sitt försvar? Och dock hafva alla dessa arméläger — *Peschiera* och *Verona* liksom *Antwerpen* och *Paris* — till inre kärna en, dessa städer omslutande, stark fästning, som ej utan belägring kan tagas!

Königsberg och *Krakau* äro i sig sjelf fästningar, som af sina besättningar kunna försvaras. De hafva dertill ytterligare blifvit omgifne med arméläger, för att, i händelse af politiska förvecklingar, armécorpser här skola kunna sammandragas, hvilka skola vara en hotelse mot Ryssland, eller för att, vid ett anfall från detta, tvinga det till detascherande af en hel armé mot dessa armécorpser, för att ej löpa fara, att dess förbindelser af dem blifva afskurna. Men det är lika litet meningen, att i dessa arméläger möta fienden med arméernas hufvudstyrka, som ännu

mycket mindre, att göra dem till centralpunkten för Österrikes eller Preussens försvar.

Dessa anmärkningar hafva blifvit förutskickade för att visa, det ingen likhet finnes mellan Stockholms omgifvande af ett arméläger — i tanka att göra detta till centralpunkten för landets försvar — och de arméläger, som i andra länder blifvit föreslagna eller utförde. Jag öfvergår nu till förhållandet mellan Sverige och Stockholm.

Om ett permanent befästadt arméläger anlägges omkring Stockholm, så finnes ingen kärna, ingen fästning inom detta, hvilken endast af dess besättning kan försvaras, utan till Stockholms försvar måste alltid erfordras en armé eller, som förf. till redan nämnde skrift säger, "hufvudmassan af svenska armén". Nu uppstå härvid följande frågor:

1. *Om det ej är möjligt, att vid Stockholm hastigt nog samla hufvudmassan af svenska armén, hvilken blir då följden af detta permanenta befästade arméläger?*

2. *Om detta samlande deremot är möjligt, kunna då fördelarne af det permanenta befästade armélägret vid Stockholm uppväga olägenheterna deraf? och*

3. *Är Stockholms omgifvande med ett permanent befästadt arméläger och Stockholms förvandlande till samlings- och organiserings-platsen för landets försvarskrafter att föredraga för centralförsvaret?*

Hvad den första frågan angår, så veta vi, att vår armé är spridd öfver hela landet, samt att en temligen lång tid erfordras, innan den kan hinna samlas vid Stockholm, i synnerhet om den förut i sina leder skall upptaga beväring, hvilket dock måste blifva ett oestergilligt vilkor. 3 à 4 veckor torde derföre vara den minsta tid, som åtgår för att i Stockholm samla 35,000 man, hvilken styrka äfven torde vara den minsta vi behöfva till försvarande af det ifrågasatta armélägret. Deremot kan Ryssland från sina östersjöhamnar, och i synnerhet från Petersburg,

medelst sin flotta inom några dagar öfverföra 30,000 man till granskapet af Stockholm, för att med dem derstädes inmarschera genom det på försvar nästan utblottade armélägrät. Detta kan Stockholms garnison, äfven med uppbådad beväring, ej hindra, då inom detta arméläger ingen, Stockholm omgifvande sammanhängande, befästningslinie finnes, hvilket förf. till den nämnde skriften ej heller föreslagit. Under loppet af 3 å 4 veckor anlända nu så småningom i hufvudstadens närhet våra 35,000 man, men böra då, efter författarens eget antagande, derstädes finna ytterligare 50 å 60,000 ryssar. Och hvad skall nu blifva sedan? Jag vet ingenting annat, än *centralförsvaret*, men numera under det ofördelaktiga förhållandet, att fienden eger *det befästade Stockholm*, derstädes kan införa sin skärgårdsflotta i Mälaren, göra sig till herre öfver nämnde sjö och Mälaredalen, förlägga sin operationsbas nästan midt in i landet, och, om vi med mannamod och de mest storartade uppoffringar lyckas drifva honom tillbaka, har han ännu för sin armé det befästade armélägrät vid Stockholm. Detta har han under tiden troligen förbättrat. Genom efterkommande förstärkningar, hvilka förf. äfven anser honom kunna hitsända, kan han åter gripa till offensiven och kasta vår armé tillbaka till det inre af landet, ja kanhända till och med på vestra sidan om de fjell, som skilja oss från Norge. Och svenska armén, som fordom segrande framträngde till Moskwa eller tog vinterkvarter vid Bodensjöns stränder, skulle nu nödgas gästa hos en granne — må vara hos en broder — för att med förtvivlans mod rusta sig till en kamp på lif och död! *Bort derföre med tanken på ett permanent befästadt arméläger omkring Stockholm, till hvars försvar vi ej alltid kunna hafva en armé samlad, och som endast skulle tjena fienden till en fast stödjepunkt för sina operationer!*

Vid besvarandet af den andra frågan, framstår klart följande förhållande: antingen finna vi oss — af politiska förveck-

lingar eller de rustningar, vi förnimma i Ryssland vara å bano — föranlåtne att sammandraga vår armé vid Stockholm (det är förutsatt, att vi kunna och hinna det) eller ock göra vi det icke.

I det sednare fallet utför Ryssland troligen sitt angrepp, och följdén deraf kan då blifva den nyss beskrifna, eller också har Ryssland några mindre afsigter med sitt krigsföretag, än landets eröfring, och söker då, genom sin hotande ställning i armélägrét vid Stockholm, att genomdrifva dem.

I det förra fallet åter kunna 2:ne olika förhållanden ega rum: antingen afser Ryssland ej landets eröfring och finner de uppoffringar, det för ett mindre ändamål skulle göra, ej motsvara detta, samt angriper derföre ej, eller ock afser det verkliga landets eröfring och angriper, om vi än stå aldrig så manstarka vid Stockholm.

Jag vill nu närmare genomgå dessa båda förhållanden för att visa, det centralförsvarets (sid. 20) nämnde uppoffringar på inlét vis kunna ens jämföras med de stora uppoffringar, som Stockholms omgifvande med ett permanent befästadt arméläger skulle medföra.

Om Ryssland rustar sig till angrepp, och vi derigenom, och genom utspridda rykten, skulle finna oss föranlåtne att sammandraga vår armé vid Stockholm, så måste vi der underhålla densamma. Efter gjorda beräkningar kostar underhållet af hvarje man vid den på krigsflot varande armén minst 4 Rdr Rmt om dagen, hvilket, för 30 à 40,000 man, under sommaren, eller minst 4 månader, skulle blifva en summa af 15 à 20 millioner, oberäknadt de millioner dagsverken, som ginge förlorade för landet. Om Ryssland nu ej utför något angrepp, utan endast hotar dermed, skulle vi med nämnde uppoffringar kanhända vara tvungne, att år ifrån år söka afvända detta angrepp — uppoffringar så stora, att vår kraft derigenom skulle helt och hållet förlamas, vårt välstånd undergräfvast, och vi sjelfve till slut blifva ett lätt byte för fien-

den, ty till förande af ett kraftigt försvar fordras medel — och dessa voro ju uttömda. *Bort derföre med tanken på ett permanent befästadt arméläger omkring Stockholm, emedan detta skulle kunna ruinera landet och medföra dess undergång!*

Vid det andra förhållandet eller Rysslands bestämda afsigt att eröfra Sverige, är redan antaget, att vi i Stockholm skulle hinna samla hufvudmassan af armén. Jag vill vidare, för att ej blifva för vidlyftig, endast förutsätta det af förf. till den omnämnda skriften antagna förhållandet, att Ryssland skulle finna sig *tvunget* att mot Stockholm rigta sitt hufvudanfall, och — liksom han — att det i dess närhet inom 3 à 4 veckor kunde samla 100,000 man. Att dessa 100,000 man voro fullkomligt tillräckliga ej allenast att binda vår hufvudstyrka vid Stockholm och att skaffa denna fullt upp att göra med att försvara sig och arméläget — hvarvid detta dock hvarje ögonblick löpte fara att blifva genombrutet, utan att en fästning sedan funnes derinnanför, som kunde hejda fiendens framryckande — utan äfven att afvärja mindre ströfscorpers anfall, torde väl knappast behöfva bevisas. Men om Ryssland verkligen skulle vilja *eröfra* Sverige — det kommer sannertligen ej med endast 100,000 man. Förf. har äfven antagit, att det ytterligare skulle kunna öfverföra 50 à 60,000 man, men denna styrka torde utan öfverdrift kunna antagas till 100,000 man och kanhända derutöver. Huru blifver då förhållandet, om vår hufvudarmé oåterkalleligen är bunden vid Stockholm? Jo, 50,000 man — och så mycket behöfves ej dertill — kunde ostraffadt taga landet söder om Mälaren i besittning, samt en ännu mindre styrka landet norr om nämnde sjö, hvarvid det ringa motståndet af några mindre corpser ej kunde vara af särdeles betydenhet. Dessa nya ankomna trupper gjorde sig då snart till herrar af Mälarens och Hjelmarens stränder, besatte passen vid Qvicksund och Arboga, samt hindrade all förbindelse med Stockholm från det inre af landet — om belägringscorpser ej redan långt

förut gjort det — och tvingade sålunda hufvudstaden med hufvudarmén till kapitulation, ty lefva måste man för att kunna slåss, och den i Stockholm befintliga hufvudarmén tillsammans med befolkningen — om än aldrig så tappra — måste dock förtära de födoämnen, der finnes, och, när dessa tagit slut, vore det äfven slut med försvaret. Hvad vore då öfrigt? *Centralförsvaret*, men utan en armé, som af spridda corpser och beväring nu skulle sammanräfsas. Den sista villan blefve då värre, än den första *). Icke allenast, att de många millioner, som detta befästade arméläger skulle kosta, fruktlöst vore förspillde. Detta är för litet sagdt. De *skänktes* åt fienden, som af dem skulle draga den största fördel. Och centralförsvaret, hvilken kraft skulle det ännu ega, sedan armén blifvit helt och hållet förstörd vid gränsen? Skulle det ännu kunna rädda oss, eller skulle vår frihets undergång följa hufvudstadens och arméns fall? Dessa äro frågor, som jag endast kan besvara med: *bort med tanken på ett permanent befästadt arméläger omkring Stockholm, såsom den farligaste fienden till vårt bestånd!*

Den tredje frågan: *är Stockholms omgifvande med ett permanent befästadt arméläger och Stockholms förvandle till samlings- och organiserings-platsen för landets försvarskrafter att föredraga för centralförsvaret* — behöfver jag numera knappast ytterligare besvara, än genom hänvisande till hvad, som redan blifvit sagdt. Det är endast ett uttryck, som ur ofta nämnde skrift blifvit anfördt, hvilket ännu fordrar ett genmål. Sidor 20 & 21 står att läsa med anföringstecken: "Sammanfatta vi det ofvanstående, så finna vi ändamålet med Stockholms befästade böra vara: *att betrygga rikets hjerta, hufvudstaden etc.*" Det är detta uttryck, att hufvudstaden är rikets hjerta, som ännu tvingar mig att ytterligare förlänga detta kapitel. Detta uttryck innebär en sanning,

*) Jemför sidan 105 i den förut omnämnda skriften.

om man med hufvudstaden menar konungens högqvarter, det ställe, hvarifrån hans befallningar utgå, hvarest landets krafter skola samlas, och hvarifrån de till landets räddning skola föras emot fienden, men under ett krig och i synnerhet under ett krig för vår sjelfständighet är detta ställe ej Stockholm och kan endast genom författarens till nämnde skrift förslag blifva det. Svenska folket anser ej hela sitt väl och ve ligga i Stockholm. Det är visserligen vant, att taga befallningar derifrån, men dock i främsta rummet från sin konung, och ingen torde kunna neka, att de befallningar, som utgå från en konung, som står i spetsen för sin armé, färdig att föra den mot fiendens, mycket viligare, mycket säkrare skola utföras — och derom är egentligen frågan — än de befallningar, som en i Stockholm inestängd konung skulle låta utgå öfver landet. Om det härför behöfves något bevis, om det verkligen skulle behöfvas något bevis för, att ett folk, som älskar sin frihet och sjelfständighet, i farans stund ej fäster sig vid benämningen hufvudstad för någon viss punkt, utan att det anser rikets hufvudstad, rikets hjerta, liktydigt med konungens högqvarter, omgifvet af hans trogna armé, så vill jag endast påminna om Preussens 1813. Hvarifrån utgick då "Ropet till Preussens folk", som kallade detta folk under vapen, detta rop, som med jubel helsades och åtlyddes, och som åter insatte Preussen bland Europas stormakter? Hvarifrån utgingo då de stora organisationsplaner, som än i denna dag utgöra grundvalen för preussiska monarchien? Jo, från *Breslau*, dit Preussens konung hade flytt från *Berlin*, för att med sitt högqvarter dit förlägga sin hufvudstad, och sedan från hvarje stad, från hvarje by, han med sin slagna eller segrande armé genomtågade.

Men icke äro oss exempel nödige från andra länder på högsinhet och kraft — egenskaper, som svenska historien mera, än någon annan, vet att omtala. Huru hörsammade ej svenska folket *Engelbrechts* och *Gustaf Wasas* rop, då *desse* kallade

det under vapen? Hvad betydde Stockholm mot *deras* högkvarter, och — om rikets hjerta och rikets hufvudstad äro liktydiga — lågo de ej då helt och hållet i *deras* armeläger?

Slut.

Jag vill ännu endast med några ord söka sammanfatta resultatet af hvad här blifvit sagdt.

- 1:o *Utgör centralförsvaret den enda, sanna grunden för vårt försvar och kan af intet annat ersättas eller göras obehöfligt;*
 - 2:o *Står Stockholms befästade i det närmaste, innerligaste sammanhang med centralförsvaret, utgör en väsendtlig del af detta och är en nödvändighet, så framt centralförsvaret, i sin vidströktaste bemärkelse redan vid gränsen, skall kunna användas med all den kraft, som bör åt detsamma gifvas, och all den mildring i krigsbördan för landet, som detta kan önska och hoppas;*
 - 3:o *Bör Stockholms befästade ej göras vidlyftigare, än att det i första hand kan försvaras med de trupper och den bevärning, som i Stockholm ständigt kunna vara att påräkna, och*
 - 4:o *Måste anläggandet af ett permanent befästadt armeläger omkring Stockholm, till hvars försvarande hufvudmassan af svenska armén vore nödvändig, och Stockholms förvandlande till centralpunkten för Sveriges försvar anses som den största olycka, som kunde drabba landet, och som vida farligare för dess frihet och sjelfständighet, än någonting annat, af hvad namn det än vara må.*
-

I bokhandeln har förut utkommit:

Kriget i Italien 1859. Militäriskt utkast af Hugo Raab. Med Karta öfver Krigstheatern samt Batalj-planer.
— Pris: 1: 25 öre.

Några ord om tidens kraf på lätt Infanteri,
af H. — Pris: 75 öre.

Zuaverne och Följägarna, af Hertigen af Aumale;
öfversättning från Fransyskan af H. — Pris: 75 öre.

Pris: 50 öre.

